

Hea klient!

On vana tuntud tõde, et vahel tuleb koduseid asju vaadata pisut kaugemalt. Paljudele eestlastele andis selleks hea võimaluse hiljuti Läti Vabariigi pealinnas Riias toimunud järjekordne Baltimaade tõuaretuse ja geneetika konverents, kus Eesti oma heade tulemustega esile tõusis. Justkui kirsina tordil kõlas Läti lektori Dr. Andris Miglavsi iseloomustus, et Eesti on piimatootmise osas "Balti väike tiiger". Loomulikult oli uhke tunne olla eestlane, kui Eesti Maaülikooli teadlased avalikustasid oma Balti kolleegidele transgeense kloonvasika saavutuse, mis ületas ka Eesti meedias uudisekännise oluliselt kõrgemalt, kui tavapärasel põllumajandusuudised. Kahjuks ei olnud seekordsel konverentsil ettekannet, mis võrdleks Baltimaade lihatootmist üldisemalt või siis erinevaid lihatootmissektoreid eraldi, mistõttu jäi lihasektoris toimuv pisut tahaplaanile.

Kohaliku loomakasvatuse sektori viimaste aastate tegevuse kokkuvõtmine toimus septembri lõpus Eesti aretusorganisatsioonide loodud Eesti Tõuloomakasvatavate Liidu 20. aastapäeva tähistamisel, kus iga aretusorganisatsioon andis lühikese ülevaate toimunust. Jõudluskontrolli Keskuse nimel soovin õnne kõigile aretajatele selle tähtpäeva puhul!

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Uudised**Üle 18 000 kg laktatsioonid**

Saaremaal asuva Kõljala POÜ lehm Miilas saavutas eesti punast tõugu lehmade seas läbi aegade suurima 305-päevase laktatsiooni piimatoodangu. EPK uue rekordlehma neljanda laktatsiooni piimatoodang oli 18 189 kilo. Keskmiseks päevatoodanguks on selliselt lüpsval lehmalt vähemalt 59 kg piima päevas, kuid loomulikult on toodang laktatsiooni alguses kõrgem ja hiljem väiksem. Tema eelnevad kolm laktatsiooni on olnud üle 11 000 kilo, neist kõrgeim oli esimene – 11 473 kilo.

Üldse on Eestis 18 000 kg toodanguni laktatsiooni jooksul jõudnud 9 lehma, ülejäänud 8 lehma tõuks on EHF ja kõrgeim on neist Tartu Agro ASi lehma Jacqueline toodang – 18 935 kg. Tema oli esimene 18 000 kg piiri ületaja ning on praegu ka kõige enam piima tootnud lehm Eestimaal – 134 903 kg (seisuga 22.08.2013). Neist üheksast lehmast, kes on ületanud 18 000 kg, kuulub neli lehma Tartu Agro ASile, kaks Kõljala POÜle, kaks Torma POÜle ja üks on Männiku Piim OÜ lehm. Kõik need lehmad on lüpsnud sellise toodangu saavutamiseks 305 päeva täis.

Rahvusvahelised loomade märgistamise arutelud Eestis

Jõudluskontrolli Keskus võõrustas septembri lõpus kaht loomade märgistamise töökoosolekut: ICARi loomade märgistamise töögrupi ja ISO loomade elektroonilise märgistamise töögrupi arutelu. Töökoosolekutel osalesid suurimad märgistamisvahendite tootjad, kõik rahvusvaheliselt tunnustatud märgistamisvahendeid testivad laboratooriumid ja ka mitmete suurriikide esindajad, kus loomade (elektrooniline) märgistamine on levinud (Austraalia, Brasiilia, Euroopa riigid, Kanada, USA). Peamised teemad olid: kuidas tagada märkide sõltumatu kvaliteedikontroll lähtuvalt lõppkasutaja vaatenurgast ning kuidas parandada elektrooniliste märgistamisvahendite testimissüsteemi selliselt, et takistada tootja pahatahtlikkuse tõttu ebakvaliteetsete või tunnustamata toodete turule jõudmist.

Lambakasvatavate selts propageerib elektroonilisi kõrvamärke

Kuna lammaste ekspordil kehtib nõue, et lambad peavad olema elektrooniliselt märgistatud, siis märgistab üha rohkem ja rohkem lambakasvatavaid oma lambaid esmase elektroonilise kõrvamärgiga.

Lammaste jõudluskontrolli läbiviimisel hinnatakse tõulambaid erinevate parameetrite järgi. Hindamise ja andmete andmebaasi sisestamise lihtsustamiseks tellis Eesti Lambakasvatavate Selts Jõudluskontrolli Keskuselt elektrooniliste kõrvamärkide lugeja Datamars GES3S lammaste identifitseerimiseks ja testiandmete registreerimiseks, ning tarkvara, mis võimaldab lammaste testimisandmed lugejast otse lammaste infosüsteemi salvestada. Muudatus välistab nüüdsest elektrooniliste kõrvamärkidega märgistatud lammaste andmete paberile kirjutamise. Andmed sisestatakse otse lugejasse ja hiljem kantakse loodud failid otse andmebaasi.

XVI Balti aretuse ja geneetika konverents Lätis

11.–12. september toimus Balti tõuaretuse ja geneetika konverents, seal räägiti kajastub põhjalikumalt Sõnumite siseküljel.

Lätis oli eelmisel aastal jõudluskontrollialuste lehmade keskmine piimatoodang 6489 kg, veiseid oli kokku pisut üle 390 000, neist piimalehmi 164 600. Jõudluskontrollis on 78% lehmadest. Väiketootjate osakaal Lätis on suur, piimatootmisega tegeleb 25 740 ettevõtet, karja keskmine suurus on 6,4 lehma. 40% karjades on vähem kui 20 lehma. Eelmisel aastal toodeti Lätis 874 000 tonni piima, 79 000 tonni liha (tapakaalus) ja 671 miljonit muna.

Leedus oli 2013. alguse seisuga ~720 000 veist, neist piimalehmi 331 100. Jõudluskontrolli tehakse 43% karjades, 2012. a oli nende keskmine piimatoodang 6703 kg. Ka Leedus on väikeste karjade osatähtsus suur – umbes 41% loomadest peetakse kuni 10-pealistes karjades. Leedus on lihaveiseid 130 400, neist puhtatõulisi on 14 600, see on suurim puhtatõuliste lihaveiste populatsioon Balti riikides.

Arenatud riikidevahelises pullide hindamises ja Interbulli aastakoosolek Nantes'is

23.–26. augustini 2013. a toimus Prantsusmaal Nantes'is 64. EAAP aastakoosoleku raames järjekordne Interbulli koosolek. Eestist osalesid koosolekul Mart Uba ja Liia Taaler Jõudluskontrolli Keskusest. Ürituse muutis eriliseks asjaolu, et sel aastal täitus 30 aastat Interbulli kui riikidevahelise pullide geneetilise hindamise institutsiooni ellukutsumisest 1983. aastal. Interbulli loomise ja seejärel tema tegevusvaldkondade pideva arendamise ajendiks oli ja on jätkuvalt soov ning vajadus erinevate riikide pulle omavahel võrrelda. Ümmarguse tähtpäevaga seoses olgu meenutuseks ja äramärkimiseks esitatud mõned ajalised tähised ja numbrid.

Piimaveiste nn tavapärase hindamine. 1993. a alates toimub seemenduspullide rahvusvaheline geneetiline hindamine MACE-programmiga (ingl *Multiple-trait Across Country Evaluation*), hõlmates käesoleval ajal 32 riigi 81 erinevat populatsiooni. Alustati jõudlustunnuste hindamisega, kasvades tänaseks lisaks jõudlusele ka välimiku, udaratervise, sigivuse, poegimise, tootliku aja jt näitajatega kokku rohkem kui 40 erineva aretustunnuse väärtuse hindamiseni.

Ka Interbulli teenust kasutavate maade arv on pidevalt kasvanud. Hetkel on viimasteks uuteks riikideks Argentina ja Uruguay, kes liitusid 2012. a detsembris jõudlustunnuste hindamisega holsteini tõugude grupis.

Lihaveiste nn tavapärase hindamine. 2007. a moodustati Interbulli juurde töögrupp Interbeef lihaveiste rahvusvahelise geneetilise hindamise väljaarendamiseks ja rakendamiseks. Interbulli Keskus on alates 2012. a algusest Interbeefi (nüüd ICARi töögrupp) tellimusel läbi viinud kaks lihaveiste jõudlustunnuste (võõrutuskaal) testhindamist. Esimene korraline hindamine šarolee ja limusiini tõugu loomade andmete alusel on kavandatud 2013. a septembris.

Piimaveiste nn genoomhindamine. 2007. a moodustati initsiatiivgrupp genoominfo kasutuselevõtmiseks Interbulli hindamises ja sellest ajast alates on genoomhindamisega seotud teemade osatähtsus Interbulli korralistel töökoosolekutel pidevalt kasvanud. Lisaks toimusid ainult genoomhindamisega seotud teemadele pühendatud töökoosolekud 2009. a jaanuaris Uppsalas ja 2012. a veebruaris Veronas. GMACE (rahvusvaheline geneetiline hindamine genoominfo andmetel) testhindamine selle meetodi järgneva rakendamiseks toimus 2013. a veebruaris holsteini tõugude grupis 14 populatsiooni andmete põhjal 37 aretustunnuse kohta, esitades hindamistulemused kõikide vastava aretustunnusega tavahindamises osalevate populatsioonide baasil. Esimene nn tutvustav genoomhindamine 8 holsteini populatsiooni andmetel toimus 2013. a augustis, võimaldades huvitatud organisatsioonidel ja aretajatel saada esmakordne ülevaade genoomhindamise tulemustest oma populatsiooni baasil.

Seekordne Interbulli koosolek toimus tinglikult kolmes osas: kaheosaline ärikoosolek, teaduslike ettekannete esitamine ja koosolekuväliselt EAAPga ühine ettekannete päev. Lisaks said konverentsi külastajad tutvuda aretuskooperatiiviga Evolution, kus tutvustati aretusprogrammi XY Creation ja

demonstreeriti selle programmi alusel aretatud lehmikuid. Evolutioni võimekuse kirjeldamiseks olgu märgitud, et igal aastal võetakse aretusprogrammi alusel kasutusse 200 noorpulli, genotüpiseeritakse 3000 holsteini tõugu pullikut ja 25 000 lehmikut ning toodetakse 10 000 embrüot.

Teaduslike uurimistööde tulemusi tutvustati kaheksal istungil, esitades kokku 64 ettekannet järgmistel teemadel:

- genoomhindamise arengud kohalikus ja riikidevahelises hindamises;
- uued aretusstrateegiad ja uued aretustunnused;
- arengud funktsionaalsete tunnuste hindamisel;
- arengud lihaveiste riikidevahelisel hindamisel;
- genoomseleksiooni mõju aretussektorile;
- genoominfo kasulikkusest farmerile.

Väga lai teemade ring on kinnituseks Interbulli tegevusvaldkondade pidevale laienemisele ja teaduslikule arengule. Enim teadlaste tähelepanu pälvis seejuures genoomhindamise temaatika, kus enamus ettekandeid oli otseselt või kaudselt seotud genoomhindamise meetodite ja rakenduste arendamisega kohalikus ja riikidevahelises hindamises.

Ärikoosolekul esitati tavapäraselt Interbulli Keskuse aastaaruanne, uued kandidaadid Interbulli nõukogusse ja ülevaade edasistest plaanidest. Oluliseks vaidlusaluseks teemaks kujunes aga oodatult riikidevahelise genoomhindamise läbiviimise korraldamine. Arutleti, millal toimub esimene ametlik genoomhindamine GMACE, millisel skaalal ja millistel tingimustel publitseeritakse hindamistulemused ning kes maksab teenuse eest jne. Selgituseks olgu märgitud, et augustis 2013 toimunud ja detsembriks 2013 kavandatud GMACE holsteini tõugude grupis sai nimeks tutvustav genoomhindamine, kus iga holsteini tavahindamises osalev riik saab oma populatsiooni skaalal genoomaretusväärtuse GEBV nendele aretustunnustele, millega ta osaleb Interbulli tavahindamises. Ehk siis 2013. a augusti GMACE hindamistulemused on Eestil jõudluse, välimiku ja udaratervise aretustunnuste kohta. Praeguse regulatsiooni alusel saame me GEBVd nendele välisriikide (noor)pullidele, kes on pulli sünniriigi poolt valitud seemenduspulliks ja kellele pole veel ametlikku hindamistulemust järglaste andmetel. Aga me ei saa genoomhindeid Eesti skaalal nendele noorpullidele, kelle oleme teistest riikidest sealsete genoomhinnete alusel importinud ja Eestis seemenduspullina rakendanud.

Senise arusaamise kohaselt käsitleti riikidevahelist genoomhindamist eraldi teenusena, mille kulud kannavad oma (genoom)andmetega hindamises olevad riigid. Nantes'i koosolekul pälvis aga laialdast poolehoidu arusaam, et genoomhindamine on senise tavahindamise täiendus järglasteta noorpullide liitmiseks senisesse riikidevahelisse hindamisse. GMACE rahastamine toimuks sellisel juhul analoogselt senise MACE rahastamisega hindamises osalevate riikide poolt.

Lõplikke otsuseid pole veel tehtud ja enne esimese ametliku riikidevahelise genoomhindamise aja väljakuulutamist toimub veel mitu katselist hindamist, nende seas käesoleva aasta detsembris ka teine tutvustav hindamine.

Tabel. Eestis seemenduspullina kasutatud genoomhinnatud pullid

Seemenduskood	Tõug	IB-kood	Sünniaasta	Nimi	REL%	SPAV	SSAV	SVAV	SKAV
56792	HOL	NLDM000543787792	2010	MONITOR	61	124	108	146	138
65629	HOL	DEUM000354049629	2010	Sunday	70	116	118	131	130
65996	RED	DEUM000536505996	2010	Defoe	60	103	105	130	115
65069	RED	DEUM000354587069	2011	Mad Max	61	100	110	130	115

Esimeste hindamistulemuste olemasolu kinnituseks on eelnevas tabelis esitatud meie andmebaasis registreeritud genoomhinnatud seemenduspullina kasutatud noorpullid.

Mart Uba
biomeetria sektori juhataja

Noppeid XVI Balti aretuse ja geneetika konverentsilt

Riias toimunud XVI Balti tõuaretuse ja geneetika konverentsist võtsid lisaks Baltimaade teadlastele ja aretusega seotud inimestele osa ka külalised Ukrainast, Gruusiast, Soomest, Rootsist, Norrast, Saksamaalt, Suurbritanniast, Iirimaalt ja Tšehhist. Konverentsi korraldajad olid programmi koostamisel teinud suure töö, ettekannete teemadering oli huvitav ning lektorid professionaalsed. Järgevalt on kirja saanud valik JKK osalejate tähelepanekuid, mis iseloomustavad ettekannete teemadevalikut ja kvaliteeti.

Konverentsi avas Läti põllumajandusminister, kes avakõnes tänas osalejaid ja korraldajaid. Seejäral andsid ülevaate oma riigi loomakasvatuse olukorrast Läti, Leedu ja Eesti esindajad. Siinkohal tuleb kindlasti märkida, et Läti ja Leedu ettekandes mainiti ära Eesti piimakarjakasvatavate tublid tulemused ja oma maa erinevaid näitajaid võrreldi meie, mitte aga Taani või Hollandi või Saksamaa omadega!

Eesti loomakasvatuse viimaste aastate arengust tegi ülevaate Haldja Viinalass EMÜst. Tema ettekandes oli juttu ka kloonitud transgeensest vasikast ja see tekitas kuulajate hulgas suurt huvi.

Andris Miglavs Läti Riiklikust Agraarökonoomika Instituudist andis ülevaate Balti piimandussektori võimalustest ja väljakutsetest ökonomisti pilgu läbi. Hea oli kuulda, et kui viimase aasta jooksul on Euroopa Liidus piimatoodang kasvanud 6 liikmesriigis, siis kõige kiiremini areneb Eesti. Lisaks sellele on Eestis tänu suurte karjade suhteliselt suurele osatähtsusele piimatootmise efektiivsusnäitajad vaieldanatul Baltimaade parimad. Lektori sõnade kohaselt on Eesti "Balti väike piimatiiger". Miglavsi esitluse põhjal sai hästi jälgida Baltimaade piimasektori erinevusi ja sarnasusi.

Dainis Arbidans Läti Põllumajanduse Nõustamiskeskusest andis ülevaate Läti tippkarjadest. 2012. a saadi parimas karjas keskmiselt 12 541 kg piima lehma kohta (173 lehma, rasv 3,55%, valk 3032, SRA 113 000). Üllatas piima madal keskmine somaatiliste rakkude arv Lätis (282 000). Põhjuseks on ilmselt see, et tulemus on saadud vaid jõudluskontrollialuste karjade tulemuste põhjal ja see number ei iseloomusta kogu toodetud piima kvaliteeti. Esitluses oli palju juttu udarapõletikest, näiteks on lektori hinnangul mastiiti põdenud lehma hilisem piimakadu 10–80% ning keskmiselt on karjas iga kliinilise mastiidijuhu kohta 9 varjatud haigusjuhtu.

Jarmo Jüga Helsingi Ülikoolist kirjeldas Soome mudeli muutust ehk arenguid meie põhjanaabrite piimandussektoris. Vabapidamislaudad, loomade arvu suurenemine karjas ja areng suurtootmise suunas on märksõnad, mis muutust iseloomustavad. Soome ettekanne oli huvitav, sest puudutas aretuses söömist, söödaväärindust ja kaasnevat keskkonnasäästlikust.

Konverentsi ühe sponsori, Bentley Instruments'i esindaja tutvustas esmalt firma seadmeid ning seejärel mastiidi ennetamise uusi aspekte nagu udarapõletiku ravi võimalusi taimsete ekstraktidega.

Huvitavaim ettekanne oli Stefan Rensingilt Saksa firmast

Masterrind, kes lihtsas keeles tegi kuulajatele selgeks, et genoomhindamine on aretuse tulevik ja kuidas see hiljem kokku läheb tütarde järgi hindamisega. Stefan Rensingi esitus haaras kaasa ja pani mõistma, kui kiires arengus on piimakarja aretus, märksõnadeks selekteeritud sperma ja genoomika. Selle aasta jaanuaris tehti Saksamaal üle 50% seemendustest genoommeetodil hinnatud noorte pullide spermaga. Tema ettekandest jäi kõlama, et usaldusväärsete tulemuste saavutamiseks on vajalik piisava suurusega populatsioon, seega ka rahvusvaheline koostöö. Eriti oluline on see punaste tõugude hindamisel.

Loomade identifitseerimisest oli ettekanne Saksa firma Caisley esindajalt, seda oli päris põnev kuulata, kuna märgistamise teemaga puutume ise pidevalt kokku. Samuti oli ettekanne Jõudluskontrolli Keskuse direktorilt Kaivo Ilveselt, kes andis ülevaate, missugune on rahvusvaheliste organisatsioonide (ICAR, ISO) roll loomade identifitseerimisel.

Teisel päeval külastasime ühistut "Läti piim", kus toodetakse tööstuslikke piimatooteid ja erinevaid juuste. Piimakombinaadis töötab 90 inimest. "Latvijas Piens" Ltd on Läti farmeritele kuuluv piimakombinaat, mis asutati 2010. a kolme kooperatiivi "Trikata", "Dzese" ja "Piena Partneri" baasil. Siia kuulub üle 600 farmi rohkem kui 30 000 lehmagaga. Põhitoodanguks on juustud, mida on üle 20 sordi. Väga minev kaup on mitmesuguste maitseainetega toorjuustupallid õlis, tomati ja basiilikuga toorjuustupallid said Londonis toimunud konkursil kuldmedali. Teiseks toodanguliigiks on tihendatud lõss, mis saadakse lõssi juhtimisel läbi tselluloosfiltrite.

Seejärel külastasime 2012. aastal valminud farmi Kalna Osi, kus töötab 60-kohaline lüpsikarusell, mis lüpsab 350 lehma tunnis. Vahetuses töötab 3 lüpsjat, 2 päevakarjakut ning 1 veterinaar. Farm on planeeritud 2000 lehmale, aga praegu on farmis 1446 looma. Keskmine toodang lehma kohta on üle 7000 kg, piim müüakse Leetu ja Poolasse, sest seal on kokkuostuhind kõrgem.

Järgmine Balti aretuse ja geneetika konverents toimub 2014. aastal Eestis.

Kolleegide meenutuste põhjal kokku pannud
Toomas Rimmel

Tähelepanu

Juhime Teie tähelepanu järgmistele Vissukeses sageli ettetulevatele probleemidele.

1. Kui soovite noorkarja väljaminekute sisestamisel, et loom ilmuks uue omaniku juures nähtavale ja jääks karjavõtmise ootele, tuleb Vissukesse siseneda tingimata ID-kaardiga, sisestamisel valida variant JKK + PRIA ja loom ei tohi olla varem PRIA-s Teie poolt oma karjast välja viidud. Kui seda on siiski juba tehtud, tuleb JKK-le andmete esitamisel kasutada tavalist väljamineku sisestust ja uue omaniku juurde teda karjavõtmise ootele panna ei saa.

2. Kui olete tasulise Vissukese kasutaja ja annate kellelegi loa oma andmeid kasutada, siis see uus kasutaja ei saa automaatselt veterinaarimooduli kasutamise õigust, vaid Te peate talle ise selle õiguse andma. Selleks tuleb vajutada Vissukese menüüribal nupule *Seaded* ja selle alammenüüs *Vet seaded*. Seejärel kuvatakse nupule vajutades kõigi kasutajate nimekiri, kel on Teie andmetele juurdepääs ning sealt valite selle isiku kasutajanime, kellele soovite veterinaarimooduli kasutusõiguse anda ning märgite ära, kas lubate tal ka andmeid sisestada ja muuta või ainult vaadata.

Ümmargused tähtpäevad sigade jõudluskontrollis

2013. aastal möödub 30 aastat ajast, mil alustati sigade jõudluskontrolli arvutite abil. Algselt nimetati seda masinarvutuseks. Töö käis nii, et farmidest edastati sigade jõudlusandmed JKK-sse spetsiaalsetel pabervormidel, millelt need sisestati arvutisse. Aasta lõpus koostati farmile kokkuvõtte, mida tol ajal nimetati seakarja boniteerimiseks. Esimesed alustajad olid Ülenurme Öppe- ja Katsemajand, Avangardi kolhoos, Laeva Katsesovhoos Tartu rajoonist ja Saverna kolhoos Põlva rajoonist. Sellist jõudlusandmete kogumise süsteemi kasutati 15 aastat, mis on ka ümmargune number.

30 aastat jõudluskontrolli arvuti abil täitub ühel JKK praegustest klientidest – Jampo Seakasvatuse Osaiühingul (endine Avangardi kolhoos). Mainimata ei saa jätta ka seda, et 30-aastase arengu on JKK-ga kaasa teinud Jampo Seakasvatuse Osaiühingu juht Eeva Kõomägi. Suured tänud talle oma kogemuste jagamisel sigade jõudluskontrolli süsteemi arendamisel!

Poole vähem aega ehk 15 aastat möödub Oracle'i andmebaasi loomisest, mis omakorda võimaldas kasutusele võtta personaalarvutid. Seega on meie seakasvatavad farmides kogunud personaalarvutitega jõudlusandmeid 15 aastat. Esimene tarkvaraprogramm, db-Planer, osteti Saksamaalt ja seda kasutati 7 aastat. db-Planeri vahetas välja Jõudluskontrolli Keskuses valminud Possu programm, mida praeguseks on kasutatud juba 8 aastat.

Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Tänavused vissivõistlused

Saarte Viss korraldati 12. juunil Upal 16. korda. Osales 11 loomaomanikku 49 lehmaga. Esmaspoeginute klassi võitja eesti punast tõugu loomade seas oli Kõljala

Põllumajandusliku OÜ lehm Meeda ja eesti holsteini seas Kärla Põllumajandusühistu lehm Nänni, kes pärjati ka Vissi tiitliga. Kõljala Põllumajandusliku OÜ lehm Paabu võitis EPK Vissi tiitli ja Meeda sai reservvissiks.

5. juulil toimus 24. korda nii eesti holsteini kui eesti punast tõugu lehmade näitus-konkurss Viss 2013 Ülenurmel. Teist aastat peeti mõlema tõu võistlus koos. Esitleti 109 lehma (67 EHF ja 42 EPK) 26 karjast. Esmaspoeginute klassi võitja eesti punast tõugu loomade seas oli AT & MK OÜ lehm Liina ja eesti holsteini seas Tartu Agro ASi lehm Mirdi. Eesti punase tõu Vissi tiitli pälvis Tartu Agro ASi Rahinge lauda lehm Killi, reservvissiks sai Meeli Sadala Piim OÜst. Eesti holsteini tõugu Vissiks pärjati Tartu Agro ASi Rahinge laudast Olli, reservvissiks sai Soone Farm OÜ Marii.

7. septembril valiti Tartu sügisnäituse & Tõuloom 2013 raames eesti maatõugu Viss. Tiitel anti 11. korda ning seekord oli loomi viiest karjast. Maatõu Viss 2013 tiitliga pärjati Eerika Farm OÜ lehm Kalli. Reservvissiks sai Miilu tartumaalase Rainer Partsi karjast.

JKK tunnustab kõiki osalejaid ja auhindab esmaspoeginud grupi võitjate omanikke!

Muhedat

Kiri JKK-le Hiinast

Tere, oleme Hiina põhinev ettevõtte. Meie firma toodab ja ekspordib kõiki kõrge kvaliteediga seadmed karja. Nüüd on meie kodulehel valmimisjärgus. Suletud on kaks hinnakirjade kõrvamärke. Meie hallituse disain on unikaalne. Kui teil on küsimusi või on vaja, ärge kartke meiega ühendust võtta.

Mike Xie
Sales manager

Tööjuubilarid

Piimaanalüüside laboratooriumi projekti-juht-konsultant **Aime Lokk** tähistas 1. septembril 15. tööjuubelit.

4. novembril on 15. tööjuubel väliteenistuse Harju- ja Pärnumaa zootehnikul **Maire Põhjalal**.

16. novembril on 35. tööjuubel biomeetria sektori juhatajal **Mart Ubal**.

3. detsembril on 40. tööjuubel piimaanalüüside laboratooriumi juhatajal **Mart Kuresool**.

Jõudluskontrolli Keskus

Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwalddi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7704

Labor

Kreutzwalddi 46, 51006 Tartu

Tel	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Teaduse 2 (II korrus), Saku	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Võrumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a II korrus, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 II korrus, Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Võrumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10 II korrus, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjala	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwalddi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 II korrus, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00